

Tomris Uyar'ın ardında bıraktıklarından...

Y A Z S U Y U*

I

Kaç yıl önceydi? Yedi

Bandırma ekspresi bugünkünün aynı. Bir değişiklik yok. İçerisi havasızdı yine. Sigara dumanları ortada dönenip duruyor. Kimi yolcular, bezgin bir yürekle denklelerinin üstüne çökmüşlerdi. Her zamanki gibi. Kimileri, sahanlıkta durmuş, dışarıyı gözlüyorlardı. Nereden geldiklerini, nereye varacaklarını düşünüyorlardı. Hava değişimine gidiyordu askeri okul öğrencileri. Şakalaşiyor, istasyonda bıraktıkları falları tartışıyor, gü-lüşüyorlardı. Okuldan kurtulmanın sevinci mi baskındı yüreklerinde, gencecik yaşta çürüğe çıkma üzüntüsü mü; belli değildi. Herkesin duyguları karmaşıktı zaten. Vagonlara girenleri hemen etkisi altına alan bir kimsesizlik, sahipsizlik acısı baskındı yalnız.

Ama yaz günüydü ne de olsa. Haziran başlarıydı. Trene iki yandan usul usul vuran rüzgar, sağaltıcı ihlamur kokusunu getiriyordu. Gözler hafifçe kapandığında, trenin sallantısı, bir çarpıp bir yiten gün ışığı di-limleri herkese iyi geliyordu.

Vagonda gürültüler kesilmişti. Açılan, buruşturulup atılan gazete ka-ğıtlarının hışırtısı dinmişti. Köfte, yumurta, domates, peynir, yeşil bi-ber yiyenler, öğle yemeğinden artanları ikinci kahvaltısı için ayırmış, çıkınlarını titizlikle sarıp sarmalamış, kağıtları buruşturup pencereden savurmuşlardı. Ucuz kolonya kokusu geliyordu. Yaşlılar, yerlerinde kıvrılmışlardı. Daha gençler, başlarını kollarına dayamış kestiriyorlardı.

Aydın, sahanlıkta duruyordu. Bir sigara yakmıştı; ar-kasında uzayıp giden yola bakıyordu. Gözleri yarı aralık-tı. Arkadaki yol şeriti uzadıkça, evden ayrılmanın tedir-ginliği de azalıyor, birbaşnalığa alıştığını duyuyordu Ay-dın. Yepyeniydi düşleri. Eskiden, kendi adına düşlediği gelecek, nedense hep geçmişle bağlantılı olmuştu; ba-ba eviyle. Oysa evden ayrılışının ilk basamağı sayılan bu tren yolculuğunda, geleceğe ilişkin düşleri, geçmişten kopuk, bağımsız uzanıyordu önünde. Konya yoktu, De-nizli yoktu artık. Geriye dönmek yoktu. Emeğinden, bi-leğinin gücünden başka hiçbir güvencesi yoktu. Önce İ-s-tanbul'da bahtını sınyayacaktı bir, sonra askerlik... Bilin-medik bir serüvene atılan bir delikanlının duyabileceği gizemli seslere bıraktı kendini, trenin sallantısına kulak verdi. Arasıra sızlıyordu içi, evet. Ortaokulu bitirebilsey-di hiç değilse, adam olsaydı şöyle.

"Öbür oğullarıma hiç benzemezsin sen," dardi babası sık sık hem öf-ke hem de belli belirsiz bir gurur sezilirdi sesinde—"Hiç benzemezsin. Za-ten küçüklüğünden belliydi senin köylük yerde edemeyeceğin."

Öküzleri dürtemiyordu sözgelimi. Önce, işten kaytarmak için yalan-dan ağladığını sanmışlardı ama sonra inandılar. Hayvanların canını yak-mayı içi götürmüyordu bu oğlanın. Duyulmuş şey değil. O yaştaki oğ-lanlar bayılırdı öküz dürtmeye. "İçli çocuk bu," dediler tanışları babası-na. "Bu, doğuştan, filmlerde gördüğümüz şehir oğlanı. Bize benzemi-yor. İyisi mi, sen oku bunu."

Ortaokuldayken, arkadaşlarının aşk mektuplarını Aydın yazardı. Mani-leri hep bol uyaklıydı....

Tam o sırada kızı gördü. İlerde, pencerenin yanında oturuyordu. Ba-şsı, camdan vuran ışıkta pırl pırlıdı. Saçlarının her teli, ayrı ayrı yumuş, taranmıştı sanki. Taç yapraklarına gömülü duran bir papatyaya gibi aydın-lıktı. Mavi kırmızı çiçekli, alçakgönüllü bir basma giysisi vardı üstünde. Yakası bezadı. Giysisindeki çok renkliliğe son veren, böylece yüzünün içtenliğini, temizliğini büsbütün ortaya koyan beyaz bir yaka. Bir dergi tutuyordu elinde. Besbelli, kimseyle konuşmak zorunda kalmamak için almıştı dergiyi, okuduğu yoktu. Dalgın dalgın çeviriyordu sayfaları. Ay-

dın'ın gözleri uzun süre takıldı kaldı kıza. Bir ara gözgöze geldiler. Ay-dın, utançla gülmüsedti. Kız da güldü.

Tren hızla ilerliyordu. Yolculuk sonlarına doğru kurulan telaşlı dost-luklar pekiştiriliyordu. Yerler değişilmiş, herkes yeni edindiği arkadaşın yanına oturmuştu. Adresler verilip alınıyor, kartlar uzatılıyor, böreklerle kalan köfteler değiş tokuş ediliyordu. Sahanlığa girip çıkanlar, geçerken birbirlerinin omuzlarını tutuyorlardı çekinmeden. Vagona giren yaban-cılar, düşman bakışlarla süzülüyordu.

Bir ara bir el değdi Aydın'ın omzuna. Döndü baktı: o kızdı.

- Patladım sıkıntıdan, dedi kız gülerek. İki çift laf edecek kimse yok. Ya-nımdaki yerler boş, gelin oturun isterseniz.

Önüne geçti, yürüdü. Bacağı, sağ bacağı aksıyordu iyiden iyiye. Ger-çekten aksıyor muydu, yoksa trenin sarsıntısına karşı koyabilmek için iki ya-na tutuna tutuna yürüyüşü mü yanıltıyordu gözü?

Aydın, nedenini anlayamadığı bir sıkıntı duydu. Kızın yanına ilişti.

Kız, çantasındaki torbadan bir sigara böreği çıkardı, uzattı.

- Ben yapmadım ama, dedi gülerek. (O gülünce, Aydın'ın tedirginli-ği geçiverdi.) Sağolsun annem, son anda çantaya tıkıverir bunları. Hala ço-cuğum onların gözünde. Koskoca kız oldum, hala ağabey baskısı, baba baskısı... En küçük olmamın payı da var asıl...

Durdu, Aydın'ın gözlerinin içine bakarak ekledi:

-..... asıl, sakatlığım yüzünden.

Aydın, deminki tedirginliğinin garip bir korkuya dönüş-tüğünü duydu. Bu adsız duygulara, kızın topallığının yol açabileceğini düşününce utandı; yutkundu, gülmüsedti:

- Öğrenci misiniz?

- Enstitüye gidiyorum. Çiçek-şapka bölümüne. Kendi entarimi dikecek kadar dikiş biliyorum tabii.

- Ben de İstanbul'a iş bulmaya, dedi Aydın. Kışın askere gideceğim, o da çıksın aradan.

Börekler bitmişti. Hemen bir el bezi çıkardı kız. Şaşıl-cak bir rahatlıkla Aydın'ın ağzının kıyısında kalan börek kırıntılarını sildi.

- Kışlar güç geçiyor, dedi. Yazışalım en iyisi. Şu, bir arka-daşımın adresi. Eve de yazabilirsiniz ya...

Kalkmak. Hemen kaçmak gerek. Gitmek. Kızın üstünde kurduğu bu garip egemenlikten hemen kurtulmak.

Yapamadı Aydın, onun uzattığı kağıda İstanbul'da ki amcasının adresini yazdı.

Haziran başlarıydı.

II

"Derken yenge, mektuplar sıklaştı. İnsan askerdeyken, mektup kadri bilir. İki yıl mektuplaştık kızla. Hep düşünmüşümdür: aklımdan asıl ge-çenleri hiç yazamazsın mektuba. Karşındakinin bekleediklerini, istedikle-rini yazarsın ki, mektupsuz kalmayasın. Kendi zararına hep, onun yara-rına. Bir sevgili düşlemişsindir yıllardır, boyunca ona yazarsın aslında. Kız da kafasındaki sevgiliden bilir senin mektubunu.

Dur, karıştırdım lafi. Nereden nereye. Ha, kararlıyım, onu anlatacaktım sana. Kırkağaç'a o yüzden gidiyorum. Mektupta yazamadıklarımı kızın yüzüne söyleyeceğim. Namuslucası bu. Kusura bakma, diyeceğim, yol ya-kenken dönelim; çok uzadı bu mektup işi. Doğru dürüst tanımıyoruz bi-le birbirimizi. Trende gülüşüğün her erkekle, her kızla evlenecek olsan...

O aralar, Kumkapı'da bir meyhanede garsonluk ediyorum, ne var ki elime geçen para bir evi geçindirmez. Gözüm de açılmış o iki yılda. Bir kere, okumadığıma yanmıyorum artık. Elin züppeleri baba parasıyla okumuş da adam mı olmuş, değil mi? Sonra biliyorum, yüksekokul as-lanın ağzında. Yani liseyi bitirip memur olsaydım, en çok bugünkü ka-

Tomris Uyar'ı
4 Temmuz 2003 günü
kaybettik

dar kazanırdım zaten. Yani gerçekleri görmeye başlamışım. Kim kimin sırtına binmiş, kim kimin avantasından geçiniyor. Çiçek-şapka dersi gören bir taşra kızının benden neler isteyeceğini, neler umacağını bilmiyorum artık. Gelgelelim, rakkadanak kırmak da geçmiyor içimden. Allah'ın sakatı, yazık.

Kırkağaç'a vardığımda öğleydi. Lacivertlerimi çekmişim; tek yabancığım bu lacivertler ama ceket omuzuma asılı.

Gittim, kahveye oturdum. Biraz ötede, kırdı, yoldan uzak bir ceviz ağacı var. Onun altında buluşacağız kızla. Son mektupta öyle karalaştırdık. Bir saat de boş vaktim var daha. Nasıl geçecek?

Ansızın, o gün trende duyduğum korku bastırıyor. Yanlış mı yaptım buralara gelmekle? Küçük yer. Issız. Kızla görsele, bir şey sanırlar.

Kahvedeki delikanlılar, kötü süzüyorlar beni. Yabancıladılar diyor, ondan belki. Boyunbağımı düzeltip bir orta şekerli istiyorum. Derken gençten biri seğirtiyor yanıma:

- Selamünaleyküm ahbap, diyor. Nereden böyle?

- Aleyküm selam, diyorum, İstanbul'dan.

- Birini mi arıyordun? Yardım edelim.

- Yok, diyorum. Gezmeye geldim.

- Gel bir beş yapalım vaktin varsa.

Bu adamı gözüm mü bir yerden ısıyor, birine mi benzetiyorum, çikaramıyorum.

Bir ara, tavladan kaldırıyor gözlerini, dik dik bakıyor:

- Biz de hayırlı bir iş için geldin sandık. İstanbul'dan birini bekliyoruz da. Seni lacivertli görünce... Her neyse.

Bir mars o, iki mars bir oyun ben. Kalkıp dışarı çıkıyorum. Sık sık arkama bakıyorum yürürken. Gelen yok.

III

Kız, ceviz ağacının altındaydı. Beyaz bir başörtü bağlamıştı başına. Aydın, uzun süre tanıyamadı onu. Yüzü, aklında kaldığı gibi değildi. Bacağı sakat olmasa, sanki başka biriydi. Ağlamaktan gözleri şişmişti.

- Son mektubunu ağabeyimler yakaladılar, diye girdi söze. Çabuk git buradan. Söyledim, aramızda bir şey yok, yalnızca mektuplaşıyoruz dedim; inanmadılar.

Aydın ceketini koluna aldı, şaşkınlık, çaresizlik içinde ağacın gölge yerine çöktü. Kız, başörtüsünü çıkardı, onun altına serdi. Kolları çürük içindeydi ama yakınma yoktu sesinde. Yazgısını kabullenmiş gibiydi.

Sustular. Bu olay çıkmamış olsa, konuşacakları bir şey yoktu zaten. Mektupla konuşmaya alışkindılar.

Aydın'ın gölgeyi kolayıp her kıvıldaığında, kız da kalkıyor, başörtüsünü onun altına seriyordu.

- Akşama seni yemeğe bekliyorlar, dedi sonunda. İstemiyorsan gelme sakın. Seni zorlamak aklımın ucundan geçmez.

Aydın ardından başörtüsüyle koşuşturan bu total kızcağıza baktı:

- Neden gelmeyeyim? dedi kesin bir sesle. Nasılsa bir gece kalacaktım Kırkağaç'ta. İznim var. Gelir anlatırım durumu seninkilere. Çekinecek ne var? Elimi bile değdirmedim ki sana.

O eski gündekine benzer bir yalaz geçti kızın yüzünden:

- Seviyor musun beni hala?

Aydın, mektuplarda söylemeye alışmıştı nasılsa. Bir eksik, bir fazla ne farkederdi?

- Seviyorum tabii, dedi.

IV

"Tam zengin sofrasıydı yenge. Hani bir kuş sütü eksik dediklerinden. Kız giyinmiş, süslenmiş, boyanmış. Beline bir çiçek de takmış. Öğlenki o ağlamaklı, zavallı kız nerde, bu nerde?"

Kahvede tavlama oynadığım delikanlı, ağabeyiymiş meğer, ordan benzetmişim. Kadehini kaldırırken güldü bana:

- Yamansın abi, dedi. Ağzından alamadık bir türlü. Güzel ama. Erkek

adam sır vermemeli. Aferin.

İçki şişeleri, yemekler birbirini izliyor. Bir gevşekliğe girmişim ki aklım durur. Çaresizim. Kısıtlanmışım.

Ansızın babaları karışıyor söze:

- Ne iş yapıyordun sen oğul?

- Garsonum Kumkapı'da, diye atlıyorum telaşla. (Nedense bu garsonluk dalgasını tutmayacaklarına güveniyorum)

- Sermaye vereyim sana, diyor. Kendi dükkanımı aç. Benim küçük öğlan boşta. Al onu da yanına, adam et.

Sözlerin gidişini kavrayamıyorum. Boyuna alnımı oğuşturuyorum.

- Teşekkür ederim ama, diyorum, işimden hoşnutum şimdilik. Kimseye de borçlanmak istemem.

Kız ayağa kalkıyor ansızın, mutfağa anasına yardıma koşuyor.

- Açık konuşalım, kızımız kusurludur, diyor babası fısıldarcasına. Bunu borç kabul etme. Hem kızım seviyor seni.

Bir daha gelmeyecek bir an bu, biliyorum. Ya şimdi konuşurum, ya hiç. Bir daha ele geçmez. Doğru sözcükleri bulmaya çabalıyorum:

- Kusuru önemli değil, diyorum, iyi bir kız, yalnız ben hiç...

- Aferin oğlum, diye kesiyor sözümü, (sırtıma vuruyor), ben de bunu beklerdim senin gibi onurlu bir delikanlıdan.

Kalkıyor.

Kızına sesleniyor.

İki altın halka çıkarıyor cebinden. Elimi yakalıyor.

Kıza bakıyorum; bir şey söylesin istiyorum. Çıt yok. Gülümsüyor.

Elimi öylece uzatıyorum. Olmaz böyle şey, diyorum kendi kendime, nasılsa gerçeği anlarlar sonunda.

İnanmazsın yenge. Nikah memurunun karşısına çıkana kadar hafife aldım işi. Bir şey çıkacaktı mutlaka. Böyle saçma iş olmazdı. Bak, beş yıl geçti aradan daha alışmadım. Bir şey çıkacak diye bekliyorum. Bu beş yılda ailece yerleştiler benim eve. Sermayeden geçtik, bir de pirinç, zeytinyağı falan yolluyoruz. Kırkağaç'taki akrabalara kendi cebimizden.

Çiçek-şapka yapmayı, entari dikmeyi hepten boşladı bizim hanım. Bir giydiğini bir daha giymiyor. "Masrafı biraz kıssak... Bak bu garsonluğun yoktur garantisi. Şimdi iyi güzel ama bir gün çalışmazsam tamam" desem, hemen sakatlık konusu açılıyor. Çekiliyor bir köşeye, ağlıyor. Suratı hep bir karış zaten.

Hadi acıyorum yeni baştan."

Haziran başlarıydı. Yaz suyu çıkageldi. Bahar dallarını, dağılmış yapraklarını kendine kattı. Denizlerin ölü yerlerinde harelenen mazot birikintilerini, çöpleri silip süpürdü.

Taze bir solukla geldi yaz suyu: dönemeçleri rüzgarladı, suları burğaçladı, arttı, dolaşır kaldı.

İlkin kendi başınaydı ama kısa sürede yayıldı, dağıldı kıyıyı sardı, etkiledi. Bir dahaki Haziran'a kadar görünmemecesine.

Önce balıklar ayırdettiler bu gelişi. Renkli ağlarını kıyıya serip onarmaya koyuldular. Sonra kıyıdaki sıralar doldu; çocuklar bacaklarını denize soktular. Karşı kıyıyı saran buğu yer yer sıyrıldı.

Bir tankerin tok sesi çöktü suyun dibine. Havaya, bir tren düdüğünden artakalan onulmazlık duygusunu bıraktı.

Acı, kısa sessizliklerle, nokta nokta belirlendi Aydın'ın genzinde. Sonra o noktalar teker teker yandı. Aydın eğildi; sinek pislikleri, içki lekeleri, balık kılçıklarından sıvaşmış yağlarla dolu örtüyü çekti masanın üstünden, içeri gidip bir yenisini, temizini aldı, serdi. Çatal, bıçak, tabak getirdi, koydu. Çiçek getirdi bir bardağın içinde koydu.

Birbirlerini gerçekten seven, bir yemek süresince bile olsa gerçekten sevecek bir kadınla bir erkek için hazırladı masayı. Durdu. Bekledi.

Temmuz 1973

*Tomris Uyar, "Dizboyu Papatyalar",

Can Yayınları, 5. Basım 1996.